

XITOIY TILIDA JONLI NUTQDA KENG FOYDALANILADIGAN IBORALARNING O‘ZBEK VA XITOIY TILLARIDAGI SODDA TALQINI

U.SH. Baxtiyarov

SamDCHTI Yaqin sharq tillari kafedrası o‘qituvchisi

baxtiyarovulugbek71@gmail.com

+998902820298

ANNOTATSIYA

Tilni so‘zlashuvchi xalqning madaniyatini his qilmasdan turib o‘rganish mumkin emas. Ammo bu masala xitoy tili bilan chuqurroqdir. Xitoy iboralari, maqollari va matallari tilni shu qadar jozibali qiladigan narsaning ajralmas qismidir. Xitoy idiomalari haqida gapirganda, biz odatda 成语 chéngyǔ ni nazarda tutamiz, bu "shakllangan so‘zlar" deb tarjima qilinadi. Bu 5000 ga yaqin so‘zlardan iborat to‘plam bo‘lib, odatda to‘rtta lekin ba‘zan besh yoki undan ortiq belgilardan iborat. Bu erda eng mashhur yoki eng qiziqarli an‘anaviy chengyularning bir nechtasi va ular haqidagi hikoyalarning kelib chiqishi va ma‘nosini tushunishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: shakllangan so‘zlar , 成语 chéngyǔ , 熟语 shúyǔ , 文言 wényán , frazeologik birliklar

АННОТАЦИЯ

Невозможно выучить язык, не соприкоснувшись с культурой людей, которые на нем говорят. Но с китайцами все гораздо глубже. И китайские идиомы, пословицы и поговорки являются неотъемлемой частью того, что делает язык таким увлекательным. Когда мы говорим о китайских идиомах, мы обычно имеем в виду 成语 chéngyǔ, что переводится как «образованные слова». Это сборник около 5000 высказываний, обычно состоящий из четырех (но иногда пяти и более) символов. Вот лишь некоторые из самых известных или самых интересных традиционных чэньюй вместе с версиями их историй, которые помогут вам понять происхождение и значение.

Ключевые слова: образованные слова, 成语 chéngyǔ, 熟语 shúyǔ , 文言 wényán, фразеологизмы.

ABSTRACT

It's impossible to learn a language without touching on the culture of the people who speak it. But with Chinese, this goes far deeper. And Chinese idioms, proverbs and sayings are an integral part of what makes the language so fascinating. When we talk about Chinese idioms, we usually mean 成语 chéngyǔ, which translates as something like 'formed words'. This is a collection of around 5,000 sayings, usually

consisting of four (but sometimes five or more) characters. Here are just a few of the best known or most interesting traditional chengyu along with versions of their stories to help you understand the origin and meaning.

Key words: formed words, 成语 chéngyǔ, 熟语 shúyǔ, 文言 wényán phraseological units.

KIRISH

“Iboralar” va “iboraviy birlik” tushunchasini belgilash uchun zamonaviy xitoy tilshunoslari 熟语 shuyu atamasini qo‘llaydilar.

Xitoy ilm-fanida xitoy tili iboralar fondi hajmini anglab yetish, tilning frazeologik tarkibini tushunib yetishning keng va tor ma’nosini ko‘rsatadigan guruhlar mavjud. Xitoyshunos olimlar birinchi guruhga 成语 chéngyǔ, 惯用语 guànyòng yǔ, 歇后语 xiēhòuyǔ, 谚语 yànyǔ (maqollar) 格言 géyán (aforizmlar)ni, ikkinchisiga - 成语 chéngyǔ, 歇后语 xiēhòuyǔ, 惯用语 guànyòng yǔlarni kiritishgan.

Xitoy tilshunosligining odatiy yondashuv doirasiga muvofiq, frazeologik fond o‘ziga eng ko‘pi bilan to‘rtta –成语 chéngyǔ, 谚语 yànyǔ, 歇后语 xiēhòuyǔ va 惯用语 guànyòng yǔ guruhlarini o‘z ichiga oladi.

成语 chéngyǔlar to‘rt so‘zdan tashkil topadi, 成语 chéngyǔ ning bo‘g‘in-morfemlarining har biri odatda, mustaqil so‘z hisoblanadi. 成语 chéngyǔ o‘z vazifasiga ko‘ra, biror bir gap bo‘lagiga to‘g‘ri keladi. 成语 chéngyǔning tarkibiy komponentlari muntazam ravishda bir-birlari bilan joy almasha olmaydi. 成语 chéngyǔlar adabiy, kitob tili hisoblanib, ular kelib chiqishiga ko‘ra ma’lum bir manbaga asoslangan bo‘ladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

成语“既来之，则安之”是论语里的一句话。它的意思是：“既然来到里这里，就要安下心来。”但这句话是不是也可以这样理解：当人门在一个不太适应的新环境中，遇到不如意的事情，遇到困难的时候，我们就可以用“既来之，则安之”来鼓励人们一定要坚持下去，要坚持到最好。因为坚持下来，就会适应，就能克服困难，就有可能成功。

“既来之，则安之”iborasi Konfutsiy hikmatlaridan olingan bolib , “yangi joyga kelganliging sababli,hotirjam bol”degan manoni anglatadi.Ammo bu iborani quydagicha tushinish ham mumkun,inson o‘ziga notanish bo‘lgan muhitga tushganda ,o‘zi hohlamagan vaziyatlarga duch kelishi mumkun.Shu vaziyatda biz ushbu iborani

qo‘lashimiz mumkun va bu mazmunan insoni qat‘iyat bilan davom etishga va bu orqali hammasi yaxshi bolishiga undaydi. Biron joyda uzoq muddat qolish oraqli, bu yerga moslashish va qiyinchiliklarni yengib o‘tish va muvaffaqiyatga erishish mumkun bo‘ladi. O‘zbek tilidagi “musofir bo‘lmaguncha, musulmon bo‘lmaysan” iborasini yuqorida keltirilgan iboraning muqobil varyanti qilib keltirish mumkun bo‘ladi

“有志者是竟成”是中国人非常喜欢的一个成语。它的意思是“有目标有决心，能够坚持的人，最后一定会成功”。这样意思的成语在其它语言里也有，例如英语的“Where there is a will, there is a way”. 这些成语都是鼓励人们要有自己的理想，有自己的目标，还要不断为自己的理想，为自己的目标作出努力，坚持到最好就能成功。

“有志者是竟成” ushbu ibora xitoyliklar juda yaxshi ko‘radigan iboralardan biri hisoblanadi. uning ma‘nosi: Maqsad va qat‘iyat bilan , yetarlicha harakat qilgan inson , oxir-oqibat albattda muvaffaqiyatga erishadi deya talqin etiladi. Bunday ma‘noli iboralar boshqa tillarda ham mavjud. Misol uchun ingliz tilidagi “Where there is a will, there is a way” iborasini aytib o‘tish mumkun. Bunday iboralar kishini o‘zining mustaqil qarash va maqsadlari bo‘lishiga undaydi.

中国人非常喜欢“百闻不如一见”这个成语, 成语中的“闻”是听, 听见的意思。顾名思义, “百闻不如一见”就是听别人说了一百次, 也不如自己亲眼看一看好。生活的经验告诉我们, 要了解真实情况, 就应该用自己的眼亲去看, 用自己的脑子去想。我们亲眼看到的東西才是最真实的東西, 我们亲眼看到了東西, 才会有最真实的感受。

Xitoyliklar “百闻不如一见” iborasini juda yaxshi ko‘rishadi, ibora ichidagi “闻” so‘zi eshitmoq manosini anglatadi ma‘nosidan anglashilib turibdiki ushbu ibora biror bir voqea hodisani boshqa odam gapirib berganini yuz marta eshitgandan ko‘ra , bir martta o‘z ko‘zimiz bilan ko‘rganimizdek bo‘lmaydi. hayot tajtibasi shuni ko‘rsatadiki haqiqiy vaziyatni bilish uchun, albatda o‘z ko‘zimiz bilan borib ko‘rishimiz va o‘z aqlimiz bilan o‘ylab ko‘rishimiz kerak. Biz o‘z ko‘zimiz bilan ko‘rgan vaziyatgina haqiqiy vaziyat bo‘lishi mumkun yoki boshqacha qilib aytganda o‘z ko‘zimiz bilan ko‘rgan vaziyatnigina qalban his qila olishimiz mumkun. O‘zbek tilida bu iboraning aynan muqobili mavjud “yuz martta eshitgandan bir martta ko‘rgan yaxshi”.

XULOSA

Har bir tildagi frazeologik birliklar bir xil maqsadga yo'naltirilgan bo'lib dunyoqarashimizni, dunyoni anglashimizni, milliy qadriyatlarimizni, insonlar o'ratasidagi ijtimoiy munosabatlarni ifodalab keladi.

REFERENCES

1. 李雅梅, Ochilov O «乌汉-汉乌熟语词条对照辑录», 北京: 人民出版社 2011 年. P.-256. Li Yamei, Ochilov O. O'zbekcha-xitoycha, xitoycha-o'zbekcha maqollar, ibora va matallar lug'ati. Pekin: Xalq nashriyoti, 2011. B.-256.
2. 马国凡 «汉语的成语», 呼和浩特: 内蒙古人民出版社, 1958 年. P. -28. Ma Guo fan. Xitoy idiomalari, - Huhehaote: Neiminggu xalq nashriyoti, 1958. B. -28.
3. 马国凡、高歌东 «惯用语», 呼和浩特:内蒙古人民出版社, 1982 年. P. -234. Ma Guo fan, Gao Ge dong. Guanyongyu. -Huhehaote: Neiminggu xalq nashriyoti, 1982. B. -234.